

DOI 10.70286/EOSS-01.12.2025.014

## **ПОТЕНЦІАЛ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

**Підгурська Валентина**

к.пед.н., доцент

**Голубовська Ірина**

к.філол.н., доцент

Кафедра початкової освіти та культури фахової мови  
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

**Анотація.** У статті визначаються потенційні можливості використання творчих завдань у початкових класах із метою формування комунікативної компетентності молодших учнів.

**Ключові слова:** комунікативна компетентність, творчі завдання, початкова школа.

**Введення.** Оновлений зміст початкової освіти ґрунтується на концепції особистісно орієнтованого навчання й виховання, у центрі якої перебуває дитина з її індивідуальними потребами, нахилами та інтересами. Такий підхід передбачає впровадження інноваційних компонентів освітнього процесу, серед яких особливе місце посідає розвиток творчого потенціалу учнів, формування

досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу.

Науковці розглядають творчість як процес створення людиною об'єктивно або суб'єктивно якісно нового за допомогою специфічних інтелектуальних процедур, які не можуть бути представлені як чітко описувані чи строго регламентовані дії [2, с. 175].

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що «метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових і індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [1, с. 13]. Саме тому формуванню творчої особистості молодших школярів значною мірою сприяє використання творчих завдань у навчальному процесі.

Проблема застосування творчих завдань у початковій школі стала предметом дослідження таких учених, як: О. Барнич, Л. Костюк, Т. Качак, О. Мамчич, Б. Маріна, Н. Міщенко, С. Помирча, К. Пономарьова, А. Семіряжко, С. Сисоєва, В. Суржанська, М. Ткачук, М. Явоненко та інші. За визначенням В. Суржанської, творчі завдання — це «завдання, які передбачають самостійний пошук способів досягнення поставлених результатів, спрямовані на розвиток пізнавальних інтересів, посилення активності, відкриття нового завдяки утрудненням і суперечностям» [3, с. 13].

**Мета та задачі дослідження.** Розкрити потенціал творчих завдань у процесі формування комунікативної компетентності учнів початкових класів, обґрунтувати їх значення для розвитку мовленнєвої активності, самостійності, креативності та вміння ефективно взаємодіяти в різних комунікативних ситуаціях. Охарактеризувати види творчих завдань, що сприяють розвитку мовленнєвих умінь і комунікативної компетентності учнів.

**Результати дослідження і їх обговорення.** Творчі завдання сприяють розвитку в учнів умінь аналізувати, узагальнювати, робити висновки, знаходити нестандартні шляхи розв'язання проблем. Їх розв'язання неможливо звести лише до логічного висновку з відомих даних: вони потребують створення нових способів дії або оригінального використання вже набутих знань і вмінь. Такі завдання містять елементи суперечності й утруднення, які активізують мислення, підвищують пізнавальний інтерес, стимулюють дослідницьку активність, самостійність та ініціативність молодших школярів.

Виконання творчих завдань формує вміння застосовувати знання в нових умовах, самостійно знаходити рішення й створювати власний продукт діяльності, який може бути суб'єктивно або об'єктивно новим. Вони сприяють розвитку спостережливості, уяви, мовленнєвої чутливості, вміння поєднувати знання з різних сфер життя, формують здатність мислити творчо. Ефективність творчих завдань підвищується за умови створення позитивної емоційної атмосфери на уроці, мотивації до творчої діяльності, стимулювання уяви, мислення й образного

мовлення. Важливу роль відіграє також залучення засобів мистецтва та природи, створення ситуацій, які викликають емоційно-ціннісні переживання в учнів.

Використання творчих завдань у навчальному процесі сприяє диференціації навчання, врахуванню індивідуальних особливостей кожної дитини, робить урок цікавим, динамічним і посильним для всіх. Це дозволяє вчителю організувати ефективну роботу як із класом у цілому, так і з окремими учнями, розкриваючи їхній творчий потенціал та спрямовуючи подальший розвиток.

Основними ознаками творчих завдань є новизна способу розв'язання, відсутність готових алгоритмів і необхідність застосування евристичних методів пошуку. Виконуючи такі завдання, діти вчаться діяти самостійно, застосовувати набуті знання в нетипових ситуаціях, що активізує мислення, пам'ять, увагу, розвиває комунікативні й пізнавальні здібності.

Особливої уваги заслуговують колективні форми виконання творчих завдань. Робота в парах або групах формує навички ефективного спілкування, вміння слухати співрозмовника, аргументовано висловлювати власну думку, дотримуватися норм мовленнєвого етикету. Саме тому творчі завдання виступають дієвим засобом формування комунікативної компетентності, яка є ключовою складовою успішного навчання в початковій школі. Система творчих завдань має забезпечувати розвиток умінь вести діалог, співпрацювати в команді, вирішувати конфлікти, використовувати мовлення як інструмент ефективного спілкування.

Творчі завдання активізують мовленнєву діяльність учнів, стимулюють обговорення, розвиток логічного мислення та формування власної позиції. Ефективними є запитання на кшталт: «Що сталося б, якби...?», «Як би ви вчинили на місці героя?», «Що можна було б зробити інакше?» — це розвиває фантазію, мовлення та вміння міркувати. На уроках літературного читання варто пропонувати дітям вправи зі складання скоромовок, римування слів, зміни кінцівки твору або образів персонажів. Завдання з елементами критичного мислення — передбачення сюжету, створення асоціативних кушів для характеристики героя, складання кросвордів чи ребусів — також сприяють розвитку комунікативних умінь.

Доцільно пропонувати учням і творчі домашні завдання: написати розповідь за ілюстрацією, змінити початок або фінал тексту, створити твір-фантазію «Я очима свого кота (собаки, папуги)». Такі завдання враховують інтереси дітей і підвищують внутрішню мотивацію до навчання. Ефективними формами також є рольові й ділові ігри, «мозкові штурми», навчальні проекти, кейс-методи, що передбачають активну взаємодію, обмін думками, колективне розв'язання проблем і розвиток критичного мислення.

Серед сучасних методик, спрямованих на розвиток творчості, виділимо створення лепбуків — інтерактивних тематичних папок, що поєднують навчання, гру й дослідження. Вони сприяють розвитку уяви, мовлення, збагаченню словникового запасу. Стратегія «Карусель» допомагає формувати навички аргументованого висловлювання під час обговорення морально-етичних тем, а гра «Слово за словом» розвиває уважність, пам'ять і вміння слухати

співрозмовника. Стратегія «Крісло автора» стимулює розвиток публічного мовлення, упевненості в собі й навичок самопрезентації.

Не менш важливими є позаурочні форми роботи — екскурсії до музеїв, театрів, тематичні подорожі, прогулянки на природу. Вони розширюють світогляд молодших школярів, надихають їх на створення творчих продуктів — розповідей, есе, сенканів, ілюстрацій чи апікацій за враженнями.

**Висновки.** Отже, творчі завдання в освітньому процесі початкової школи мають значний потенціал у формуванні комунікативної компетентності учнів. Вони сприяють розвитку мовленнєвих умінь, уміння слухати, аргументувати власну позицію, вести діалог і конструктивно взаємодіяти. Виконання таких завдань активізує пізнавальну діяльність, формує позитивну мотивацію до навчання, розвиває критичне мислення й допомагає виховати гармонійну, мислячу та творчу особистість молодшого школяра.

#### Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d4/94f/2ea/> (дата звернення: 12.11.2025 р.).
2. Дорофей С. В. Творча активність особистості в системі підготовки спеціаліста у ВНЗ. Київ, 2012. Випуск 15. С. 172–183.
3. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Харків, 2004. 19 с.